

Suçta sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri

Selda Bülbül^{1,*}, Sevgi Doğan²

Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi, ¹Pediyatri Profesörü, ² Araştırma Görevlisi

*İletişim: seldabulbul@gmail.com

SUMMARY: Bülbül S, Doğan S. (Department of Pediatrics, Kırıkkale University Faculty of Medicine, Kırıkkale, Turkey). Current situation of the children driven to crime and solution proposals. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2016; 59: 31-36.

The subject of juvenile delinquency gained importance in recent years. Children with natural weakness, and difficulties they experienced in social and legal norms, could slant to unhealthy environments and may engage in crime. According to their developmental stage, childrens' abilities perceiving a criminal act couldn't be to the extent of an adults. Besides individual or hereditary factors, environmental and family characteristics are the main factors drifting a child into crime. Therefore, prevention projects should first determine the reasons that drift a child to crime. Before criminal liability installed, the child should be assessed with its whole environment and be protected just because of its childish characteristics. "Child Protection Law" (CPL) puts the protective and supportive measures in the forefront and states that restrictive measures for freedom and imprisonment should be applied as a last expedient. This paper discusses the current situation of juvenile delinquency and child victims in Turkey and give examples of preventive measures.

Key words: juvenile delinquency, family, adolescent, child protection law.

ÖZET: Dünyada suçta sürüklenen çocuk konusu son yıllarda önem kazanmıştır. Çocuklar doğal güçsüzlükleri, sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadıkları zorluklar nedeniyle sağlıksız ortamlara yönelmekte ve suçta karışabilmektedirler. Ayrıca gelişim döneminde olmaları nedeniyle, fiilin kanunla belirlenen bir suç olduğunu algılama yetenekleri erişkinden beklenildiği ölçüde olmayabilir. Çocukların suçta sürüklenmesini önlemede öncelik onları suçta sürükleyen nedenlerin belirlenmesidir. Bir çocuğun suçta sürüklenmesinde, bireysel veya kalıtsal faktörler yanında, içinde bulunduğu ailenin ve çevrenin özellikleri de ana etmenlerdir. Bu nedenle, çocuğun çevresi ile bütün olarak ele alınarak değerlendirilmesi ve sırf çocuk olma özelliğinden dolayı bir çocuğun içinde olduğu bir faaliyete cezai sorumluluk yüklenmeyerek onun öncelikle korunması gerekir. Ülkemizde "Çocuk Koruma Kanunu" (ÇKK) ile, koruyucu ve destekleyici tedbirler ön plana çıkarılmış, çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması gerektiği belirtilmiştir. Bu yazıda suçta sürüklenen ve mağdur çocukların Türkiye'de mevcut durumu ve çözüm önerileri ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: suçta sürüklenen çocuk, aile, adolesan, çocuk koruma kanunu.

Değişen toplumsal düzen ve aile yapısı nedeniyle suçta sürüklenen çocukların sayısı giderek artış göstermektedir. Bu nedenle, bu konu, günümüzde giderek önem kazanan ve farklı disiplinlerin üzerinde çalıştığı bir alan haline gelmiştir.

Çocuk suçluluğu, ergin olmayan kişilerin kanunlara karşı çıkmaları veya suç teşkil

eden bir eylemi işlemiş olmaları "çocuğun ceza kanunlarında suç sayılan bir fiili işlemesi sonucunda yargı organlarının önüne getirilmesi" olarak tanımlanmaktadır.^{1,2} Hukuk sisteminde on sekiz yaşından küçük kişilerin bir hukuki normu ihlal etmesi olarak da tanımlanmaktadır. Ancak son yıllarda, çocuk suçluluğunun sadece "çocukların yasalara aykırı hareketi" olarak

tanımlanmasının yeterli olmadığı, tanımlardan çok hangi çocukların suç işlediği ve bunun nedenleri üzerine odaklanmak gerektiği tartışılmaktadır.²

Çocuk, “zihinsel, fiziksel ve ruhsal yönden tam bir olgunluğa erişmemiş, toplumdaki rol ve görevlerini henüz öğrenmekte olan, bakıma ve eğitime gereksinimi olan varlıktır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı çocukların yaşamda risklerle karşılaşma olasılığı yüksektir. Bütün yaş grupları arasında en riskli dönem ise hızlı fiziksel büyüme, cinsel gelişme ve psikososyal olgunlaşmanın gerçekleştiği ergenlik dönemidir (adolesans).³ Çocuğun sosyal ve hukuk normlarına uyum göstermede yaşadığı zorluklar, normal dışı davranışlar ile sağlıksız ortamlara yönelmesine ve yaşamının daha ilk dönemlerinde suça karışmasına neden olabilmektedir. Ekonomik, toplumsal ve ailevi nedenlerden dolayı yaşam standartlarının altında çocukluk dönemi geçiren çocuklar sorunlu bireyler olarak topluma karışırlar. Toplumun ortak değerlerine aynı oranda uymaları zor olacağından, bu çocuklar “suç” olarak kabul gören davranışlar sergileyebilirler.⁴ Bu yazıda suça sürüklenen ve mağdur çocuklar olgusu üzerine geliştirilen çeşitli çözüm önerileri ele alınmıştır.

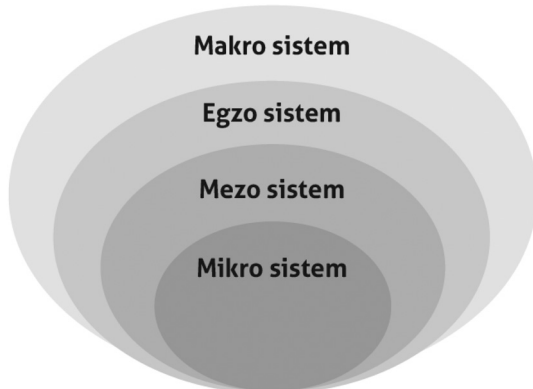
Türkiye’de durum

Türkiye’de her yıl 0-18 yaş grubunda 83 bin suça sürüklenen, 76 bin mağdur ve mahkeme karşısına çıkmış 23 bin çocuk kaydı bulunduğu bildirilmektedir. Ortalama her yıl 150 bin çocuğun “çocuk adalet sistemine” dâhil olduğu öngörülmektedir.⁵ Ülkemizde, suçların yaklaşık olarak yarısı, 25 yaşın altındaki yaş diliminde bulunan çocuklar ve gençler tarafından

işlenmekte olup, ileri yaşlarda suç işleyenlerin ise yüzde doksanı çocukluk ve gençlik çağında suç işlemişlerdir.⁶ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2014 yılında % 6.2 artmıştır. Bu çocukların %57.5’i 15-17 yaş, %24.5’i 12-14 yaş grubunda ve %17.9’u ise 11 yaş altında olup, %68.3’ü erkek, %31.7’si ise kız çocuğudur.⁷ Ülkemizde yapılan birçok çalışma da erkek çocukların kızlara göre daha yüksek oranda suça sürüklendiğini, Denizli’de yapılan bir çalışma ise suçlu çocukların % 41.6’sının 14 yaş grubunda olduğunu (orta ergenlik dönemi) göstermektedir.^{8,9} Türkiye’nin suça sürüklenen çocuk verilerinin il nüfuslarına göre dağılımına göre ise oranı en yüksek şehir Ardahan, en düşük şehir ise Ankara’dır (Ardahan 7.0, Yalova 4.2, Bayburt 3.5, Kırıkkale 3.3, Kayseri 2.6, Konya 2.5, İzmir 2.4, Tekirdağ 1.2, Kahramanmaraş 1.2, Şanlıurfa 1.1, İstanbul 1.1, Mardin 1.0, Muğla 0.9, Hakkari 0.9, Tunceli 0.8, Trabzon 0.7, Ankara 0.5).

Suçta sürüklenen ve mağdur çocuklar olgusuna yargısal yaklaşımlar

“Çocuklar doğal güçsüzlükleri nedeniyle hukuk kuralları ile korunmalıdır” düşüncesinden yola çıkarak hazırlanmış ve hemen tüm ülkeler tarafından imzalanmış olan “Çocuk Hakları Sözleşmesi” çocukların gelişimlerini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu sözleşme doğrultusunda devletler tarafından yapılmış olan düzenlemeler, çocukların onurunu ve saygınlığını korumayı amaçlar. Uluslararası ve ulusal mevzuata göre, 0-18 yaş arası tüm çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi ve her türlü riskten korunması devletin sorumluluğu altındadır.¹⁰ “Beijing Kuralları” olarak bilinen ve 6 Eylül 1985 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler (BM) Asgari Standartları Kuralları “küçüğü, hukuk sisteminde, işleyebileceği bir suçtan dolayı yetişkinlere nazaran kendisine farklı davranılması gereken kişi” olarak tanımlamaktadır. Suça sürüklenen ve mağdur çocukların yargı ve kolluk sisteminde ne tür işlemlere tabi tutuldukları, konuyla ilgili olduğu düşünülen yeni yasa uygulamaları ve bu konunun farklı disiplinlerce değerlendirilmesi de Beijing Kuralları’nın önemli noktalarıdır.¹¹ Türk hukuk sisteminde de “suçlu çocuk yoktur, suça sürüklenen çocuk vardır” ilkesi baz alınarak, suça sürüklenen çocuk ifadesi, “5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu” 3’üncü

Şekil 1. Bronfenbrenner’in ekolojik modeli (1986).¹⁹

maddesinde tanımlanmıştır. Kanunda çocuk hukuku ilkelerine uygun olarak “suçlu çocuk, suç işlemiş çocuk” ifadelerinin kullanılmasından özellikle kaçınılmıştır. Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ve kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suçun mağduru olan çocukları “korunmaya muhtaç çocuk” olarak belirlemiş olan bu maddede “suça sürüklenen çocuk” ise işlediği bir fiil iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur şeklinde tanımlanmıştır. Burada çocuğun suç işlemesinde iradesinin dışındaki faktörlerin etkisinde kaldığı kabul edilmektedir.

2253 Sayılı Kanununun 14. maddesinde ise, beden, ruh ve ahlak gelişmeleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olan yahut ebeveynine karşı vahim bir itaatsizlikte bulunan çocuk “korunmaya muhtaç çocuk” olarak tanımlanmaktadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’na (TCK) göre ise, henüz 18 yaşını doldurmamış kişi çocuktur. Kanununun 31. maddesinde ceza ehliyeti konusunda suçun işlendiği tarihte bulunulan yaş itibarıyla 0-12 yaş grubu, 12-15 yaş grubu ve 15-18 yaş grubu olmak üzere üç yaş grubuna göre farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Cezai sorumluluk yaşı 12. yaşın doldurulmasından itibaren başlatılmıştır. İkinci grupta bulunan çocukların işlediği iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı; sorumluluğu kabul edilmiş ve bu sorumluluğun ceza hukuku bakımından indirimli ceza uygulaması olduğu belirtilmiştir. Üçüncü grubu oluşturan çocukların ise, cezai sorumluluğu prensip olarak kabul edilmiş, ancak; indirimle ceza uygulamasına tabi tutulmuştur. TCK madde 31/2’ye göre “Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması halinde ceza sorumluluğu yoktur”.¹² Böylece sırf çocuk olma özelliğinden dolayı bir çocuğun içinde olduğu bir faaliyete cezai sorumluluk yüklenmemektedir.

5237 sayılı TCK’ da çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri düzenlenmemiş bu tedbirlerin çocuklara özgü kanunda düzenlenmesi öngörülmüştür. TCK’da atıf yapılan kanun 5395 sayılı ÇKK’dur. Bu kanunda

çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri, bu tedbirleri yerine getirecek bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile korunma ihtiyacı olan çocuklar ve suça sürüklenen çocuklar hakkında muhakemeyi yürütecek mahkeme, bu mahkemelerde görev yapacak Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları ile mahkemede görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin nitelikleri, atanmaları ve görevleri gibi hükümler düzenlenmiştir. ÇKK, çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması gerektiği belirtilmekte ve koruyucu ve destekleyici tedbirleri ön plana çıkarmaktadır.

Türkiye’de kanunlar çocuk koruma ile ilgili gerekli maddeleri barındırmaktadır. Ancak, kanunda yer almasına rağmen uygulamada; risk altında (zarar görme olasılığı yüksek) olan çocuğa öncelik verilmediği görülmektedir. Belirli aralıklarla bu konunun ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından araştırmalar yapılarak ele alınması, karşılaşılabilecek yeni değişkenler göz önüne alınarak gerektiğinde ilgili kanunlarda düzenlemeler yapılması gerekebilir.^{10,13,14}

Çocukların suça yönelmesine neden olan faktörler

Çocukların suça sürüklenmesini önlemenin ön koşulu çocukları suça sürükleyen nedenlerin belirlenmesidir. Çocuk suçluluğunun başlangıcında pek çok faktör birlikte rol oynamaktaysa da altta yatan en önemli nedenin fakirlik olduğu görüşü yaygındır.¹⁵ Çocukların suç işleme nedenleri bireysel, ailesel ve toplumsal nedenler göz önünde tutularak, biyolojik ve psikolojik yaklaşımlar yanında sosyolojik teoriler ile de değerlendirilmeye çalışılmıştır.⁴

Bireysel özellikler

Suçta yönelmeye neden olacak bireysel özelliklerden en önemlisi ergenlik dönemidir. Erkek çocuk ve ergenlerde, saldırgan davranışlar ve suça sürüklenmenin daha sık olduğu farklı çalışmalarda gösterilmiştir.^{16,17} Bu çocuklarda ve ergenlerde ruhsal bozukluk yüksek orandadır (en sık dikkat eksikliği-hiperaktivite sendromu, major depresif bozukluk).¹⁷

Adolesanlar (ergenler), kişisel özgürlüklerini kazanmaya başladıkları için, bu dönemde tek başlarına kararlar vermeye başlarlar. Bugünkü ve gelecekteki sağlıklarını tehlikeye atabilecek davranışlar geliştirir, erişkinine göre daha kolay

risk alırlar.³ Riskli davranışlardan birisi olarak kabul gören madde kullanma, adolesanların şiddet içeren davranışlarda bulunmasına veya kendine karşı şiddet uygulamasına (öz kıyım girişimi) neden olabilir. Bağımlılık yaratan maddelerin etkisindeki çocuklar suç işlemeye daha açık olabilirler. TÜİK suça sürüklenip bağımlılık yapan madde kullanan çocukların %69,2'sinin sigara, %7,4'ünün sigara ve esrar, %5,9'unun esrar, %5,4'ünün de sigara ve alkol kullandığını bildirmiştir.⁷

Ülkemizde adolesanlara yönelik danışmanlık ve hizmet sunan birimler yetersizdir, sahada çalışan personel adolesana yaklaşım hakkında yeterince bilgi sahibi değildir. Adolesan konusunda yetişmiş sağlık personeli azdır. Ergenlerin sorunlarının erken tanımlanabileceği, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri yanında tedavinin de sağlanabileceği gençlik merkezlerinin kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu merkezlerde veya diğer sağlık merkezlerinde çalışan sağlık personeli, ergenin hekimi ziyaret nedeni ne olursa olsun, bu dönemde yaşadığı olası sorunları açması için, her ziyareti iyi bir fırsat olarak değerlendirebilir. Bu merkezlerde, çocukların deneyimledikleri riskli davranışların neden olduğu suçları önleme ve suçtan korunma aktivitelerini içeren eğitimler verilebilir. Gençler ve ergenler arasında alkol ve/veya madde kullanımını engelleyecek çalışmaların yapılması ile çocukların suça itilme riski ve öz kıyım sıklığı azaltılabilecektir.¹⁸

Ailesel ve çevresel nedenler

Bronfenbrenner¹⁹, çocuğun içinde bulunduğu 4 çevre bildirmektedir (Şekil 1). Bu sistemlerin çocuğun yaşamını doğrudan ya da dolaylı olarak yönlendirebilmektedir. Sistemlerin kendisi ve birbirleri arasındaki uyumsuzluklar çocukları sosyal, psikolojik, fiziksel, ekonomik ve işlevsel risklere maruz bırakabilmektedir. Mikro sistemde aile, akranlar, akraba ve okul gibi en yakın sistemlere ilişkin roller, aktiviteler ve bireyler arası ilişkiler; mezo sistemde ailenin çocuğuna ilişkin akademik ve kariyer beklentileri; ekzo sistemde kitle iletişim araçları, anne-babanın iş yeri, devletin çeşitli uygulamaları, bu çevrelerde gelişen olaylar, alınan kararlar, anlaşmazlıklar ve sosyal politikalar bulunmaktadır. Makro sistemde ise kültür, toplumun değerleri, gelenekleri, inanç sistemi, yaşam biçimi, fırsatlar ve kaynaklar yer alır.¹⁹

Çocuğun mikro sistemi içinde yer alan aile, sadece ihtiyaçların karşılandığı bir yer değil, aynı zamanda gelecek kuşaklara değerlerin, inançların ve standartların aktarıldığı önemli bir kurumdur. Ailenin sosyokültürel durumu, toplumun sosyokültürel durumunu belirler. Anne-babalar, çocuk için model oluşturup çocuğun toplumsallaşmasında etkili bir rol oynarlar ki bu süreçte çocuk; özdeşleşme, örnek alma, pekiştirme ve öğrenme yoluyla kişiliğini geliştirir.²⁰ Bu nedenle, anne-babanın eğitim durumu, birlikte yaşama ya da boşanmış olmaları gibi ailevi özellikler çocukların suç işleme oranlarına etki edebilir.⁷ Angola'da yapılan bir çalışmada suça karışmış çocukların ebeveynlerinin %30'unun alkolik, %15'inin ilaç bağımlısı ve %40'ının da daha önceden suç işlemiş olduğu gösterilmiştir.²¹ Amerika'da 8587 suç işlemiş çocuğu dahil ederek yapılmış bir çalışmada ise, bu çocuklarda, boşanmış anne-baba, aile içi şiddete maruz kalma, fakirlik, düşük eğitim düzeyi ve ailede mental bozukluk varlığı gibi ailevi risk faktörlerinin yüksek oranda olduğu bildirilmiştir.²² Türkiye'de 2006-2007 yılları arasında İstanbul ve Ankara'da suç isnadı ile haklarında işlem yapılan 18 yaş ve altı 1526 çocukla gerçekleştirilen bir çalışmada çocukların %26.6'sının öz anne ve babası ile birlikte yaşamadığı, %41.9'unun okula düzenli olarak gitmediği, annelerinin %30.1'inin okur-yazar olmadığı, babalarının %33.8'inin ilkokul mezunu olduğu, %30.6'sının gecekonuda yaşadığı, %38'inin ailelerinin Ankara ve İstanbul'a göçle geldikleri ve %24.9'unun uyuşturucu madde kullandığı belirlenmiştir.²³

Çocuğun suça yönelmesinde bu derece önemli olduğu gösterilmiş olan ailesel faktörlerin suça sürüklenen çocukların rehabilitasyonu yapılırken dikkate alınması ve ailelere yönelik de eğitim programları ve/veya ailenin sosyal yapısını yükseltmeye yönelik projeler/programlar geliştirilmesi gerekir.

Suçta yönelen çocukların okul ve kariyerle ilişkisi

Okul/kariyer ve çocuk ilişkisi çocuk suçluluğunda önemli etmenlerden birisidir. Çocuğu okul ortamında tutmak onu kontrol edebilmenin etkin yoludur. Ancak okulda başarısız olan, düşük eğitim motivasyonuna sahip ve okul ortamına kendilerini yabancılaşmış hisseden öğrencilerin suç davranışı içine girme olasılığının yüksek olduğu, okulun amaçlarını

gerçekleştirmeyeceğine inanan, okulu sevmeyen, mesleki beklentileri ve gelecek planları olmayan çocukların diğer çocuklara göre daha fazla suç işledikleri bildirilmektedir.²⁴ Bu çocukların önüne başarıyı tadabilecekleri küçük kariyer hedefleri koyarak okulu sevdirek çocukların okuldan uzaklaşmalarını sağlanabilir. İlköğretim çağında olup, eğitimine devam etmeyen, suça yönelme riski olan ve davranış problemleri yaşayan çocukların okula ilgisini sağlamak, okuldaki öğretmen ve psikolojik danışmanlar tarafından bu çocukların dikkatli takibi, çocuk suçluluğunu önlemede yararlı olacaktır. Ayrıca, risk altındaki aileler ve çocuklarının belirlenmesi, bu ailelere ve çocuklara psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri verilerek, psiko-eğitsel programlar düzenlenmesi ve suça yönelmeyi engelleyebilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Bursa'da başlatılan bir pilot proje ile "Risk Takip Kurulu" oluşturulmuştur. Risk Değerlendirme Formu düzenlenerek, çocuğun hangi ortamlarda risk altında olduğu saptanmıştır. Bu form içinde, şüphelenmeyi sağlayacak belirtilerden bazıları şu şekilde tanımlanmıştır; (a) okula düzenli gelen çocuğun birdenbire düzensiz gelmeye başlaması, (b) derste uyuklaması, (c) okula daha bakımsız gelmesi, (d) agresif davranışlar sergilemesi vb. Ayrıca, bu proje içinde öğretmene, psikolojik danışmana ve/veya idareciye "Dikkat et o çocuğa!" mesajını verebilmek için müdahale programları da hazırlanmıştır. Bu proje ile, riskli çocuğun tanınması ile erken müdahaleye şans tanınması, gerektiğinde psikolojik danışman veya öğretmen tarafından verilen psikolojik ve eğitim desteği, aile ziyaretleri, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıfları tarafından aileye maddi destek sağlayarak çocuğun karşı karşıya kaldığı suça itilme riskleri ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır.²⁵

Sokak çocukları/Sokakta yaşayan çocuklar

Çeşitli nedenlerle yaşam standartlarının altında geçirdikleri çocukluk sürecinin ardından suça sürüklenme riski olan bireyler olarak topluma karışmış, günlük yaşamlarının birkaç saatiyle başlayıp ileri süreçte günlük yaşamının çoğunu sokaklarda geçiren çocuklar, toplum arasında "sokak çocukları" olarak bilinmektedir. Sokakta yaşayan veya sokaktaki çocuklar, sokağı genelde hem bir çalışma, hem de uyuşturucu madde kullanma ve satma, dilencilik yapma, başka bireylere sataşma, hırsızlık, gasp ve cinayet

vb. suçlar işleme, birtakım tacizlerle insanları rahatsızlık verme gibi rahat davranabilecekleri bir alan ve hem de evleri olarak kullanırlar.²⁶ Sokakta çalışan çocuklar, sokaktaki tüm risk ve tehlikelere açık bireylerdir ve zamanla suça eğilimli hale gelirler.²¹ Bu çocuklar genellikle zararlı alışkanlıklar edinip, grup hâlinde yaşar. Alkol ve madde bağımlılığı, hırsızlık, psikolojik sorunlar sokak çocuklarında sıkça görülmektedir.

Toplumda bir yük gibi görülen sokak çocuklarının faydalı bireylere dönüştürülmesi için hükümetler ve yerel yönetimler tarafından projeler hazırlanmış olsa da, var olan önleyici tedbirler yeterli değildir.^{12,26} Sokak çocuklarının eğitimi, sabır ve maddi olanaklar gerektirmektedir. Rehabilitasyon kurumlarındaki sokak çocuklarına yönelik eğitim ve faaliyet programları onların ilgisini çekecek onları kurumda tutabilecek şekilde düzenlenmelidir. Bu süreçte önem verilmesi gereken bir diğer konu ise rehabilitasyon sonrası çocukları bekleyen yeni yaşamdır. Çocuklara verilecek eğitimin ardından çocuklar tekrar sokaklara salınacaksa verilen eğitimin kalıcılığı olmaz. Eski yaşamına dönen çocuk eski alışkanlıklarına geri dönebilecektir. Indiana'da yapılan bir çalışmada 2008-2012 yılları arasında suç işlemiş olan 8363 adolesanının % 25.3'ünün 12 ay içerisinde tekrar suç işlediği gösterilmiştir. Ayrıca bu çocukların hepsinde toplumsal yaşama uyum problemleri olduğu da saptanmıştır.²⁷ Bu nedenle, çocukları bekleyen yeni yaşamda; yaşanılacak yeni mekân ve çevre koşulları, sahip olunan meslek ve elde edecekleri gelirin dikkatle ele alınması gerekir.¹²

Sonuç

Çocukların suça yönelmesini önleyecek çözümlerin üretilmesi çok önemlidir ve toplumsal bir görevdir. Ancak, suça sürüklenen çocukların da topluma kazandırılması için kanunlarda yer alan mekanizmalara işlevsellik kazandırmak en az önlemek kadar önemlidir.

Çocuk ve gençlerin suça itilmelerini önlemek için, küresel düzlemde savaş ve çatışmaların durdurulması, iç ve dış göçlerin önlenmesi, yoksulluğun ve işsizliğin azaltılması öncelikle sayılacak zorunluluklardır. Toplumsal düzeyde ise çocuk ve gençlerin eğitime destek olunması için ekonomik ve sosyal politikaların uygulanması, ailelerin parçalanmasına yol açan nedenlerin en aza indirgenmesi, tek ya da iki

ebeveynli tüm ailelerin çocuk ve gençlerin yetiştirilmesi ve desteklenmesi konusunda eğitilmesi, gençlerin madde bağımlılığına düşmelerini önleyecek projelerin geliştirilmesi gerekir. Sokak çocukları ile sokakta çalışan, madde bağımlısı, suça sürüklenmiş çocuklar gibi tüm dezavantajlı grupların rehabilitasyonu, toplumla uyum içinde yaşamaları için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel düzenlemeler gerçekleştirilmelidir. Sonuç olarak, Suç işlemiş bir çocuğun sosyal ve ekonomik hayata geçişini destekleyecek, sosyal haklarının farkına varma ve kullanma konularında danışmanlık verecek, sosyal, sportif ve kültürel etkinliklerden yararlanmasına yardımcı olacak bir sisteme gereksinim vardır.

KAYNAKLAR

1. Yılmaz E. "Çocuk Hakları" Açısından; Çocuğun davada temsilinin ve iradesinin önemi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2009; 11: 819-841.
2. İpek A. Suça sürüklenen çocukların okul dönemlerinin incelenmesi ve bu dönemde barındırdıkları risk faktörlerinin belirlenmesi: Ankara, İstanbul ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezleri Örneği. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Birimleri Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010.
3. Irwin CE Jr. Adolescent health at the crossroads: where do we go from here? J Adolesc Health 2003; 33: 51-56.
4. Kamer VK. Çocukların suça sürüklenmesine neden olan faktörler ile ilgili sosyolojik teoriler. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 2013; 4: 219-238.
5. Artuç M. Anayasa- TCK- CMK- CGİK. Ankara: Kartal Yayınevi, 2006.
6. Çeber UT. "Beyaz Gelecek". Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, 5-7 Aralık 2012: 62, Ankara.
7. Bora Boranlıoğlu. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. 2015; 18525 (www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=18525, Erişim tarihi: 20.01.2016)
8. Güleç G, Yenilmez Ç, Balcı YG, Seber G. Çocuk Suçluluğunda Sosyodemografik Özellikler. Klinik Adli Tıp 2001; 1: 69-80.
9. Kurtuluş A, Salman N, Günbet G, Boz B, Cenger CD, Acar K. Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. Pamukkale Tıp Dergisi 2009; 2: 8-14.
10. Ioan B, Damian S, Scripcaru C, Neagu M, Chirilă B. From punishment to education--juvenile delinquency in Romanian criminal law. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi 2015; 119: 207-213.
11. Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları). http://www.cte.adalet.gov.tr/menudekiler/uluslararası/dsm_tavsiyekararlari/15.pdf
12. Kahraman ME. Sokak çocukları rehabilitasyonu sürecinde uygulanabilecek yeni yöntem ve yaklaşımlar. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, 5-7 Aralık 2012, Ankara.
13. Goldner J, Gross IM, Richards MH, Ragsdale BL. The Relation of Reverity and Rype of Community Violence Exposure to Emotional Distress and Problem Behaviors Among Urban African American Adolescents. Violence Vict 2015; 30: 432-449.
14. Ryan JP, Williams AB, Courtney ME. Adolescent neglect, juvenile delinquency and the risk of recidivism. J Youth Adolesc 2013; 42: 454-465.
14. Omboto JO, Ondiek GO, Odera O, Ayugi ME. Factors influencing youth crime and juvenile delinquency. Int J Res Soc Sci 2013; 1: 18-21.
15. Murray J, Farrington DP. Risk factors for conduct disorder and delinquency: key findings from longitudinal studies. Can J Psychiatry 2010; 55: 633-642.
16. Ayaz M, Ayaz AB, Soyulu N. Çocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. Klinik Psikiyatri 2012; 15: 33-40.
17. Rothman EF, McNaughton Reyes L, Johnson RM, LaValley M. Does the alcohol make them do it? Dating violence perpetration and drinking among youth. Epidemiol Rev 2012; 34: 103-119.
18. Bronfenbrenner U. Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. Dev Psychol 1986; 22: 723-742.
19. Aslan N , Cansever BA. Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma). Ege Eğitim Dergisi 2007; 8: 113-130.
20. Cole B, Chipaca A. Juvenile delinquency in Angola. Criminol Crim Justice 2014; 14: 61-76.
21. Bright CL, Jonson-Reid M. Multiple Service System Involvement and Later Offending Behavior: Implications for Prevention and Early Intervention. Am J Public Health 2015; 105: 1358-1364.
22. İçli T. Çocuk, Suç ve Sokak. Ankara: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2009: 52-142.
23. Kızmaz Z. Öğrenim düzeyi ve suç: suç okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2004; 14: 291-319.
24. Gökçe S. Erken uyarı sisteminin Milli Eğitim Bakanlığındaki uygulamaları. Uluslararası Çocuklar için Adalet Sempozyumu, 5-7 Aralık 2012, Ankara.
25. Kızmaz Z, Bilgin R. Sokakta çalışan/yaşayan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 2010; 9: 269-311.
26. Aalsma MC, White LM, Lau KS, Perkins A, Monahan P, Grisso T. Behavioral Health Care Needs, Detention-Based Care, and Criminal Recidivism at Community Reentry From Juvenile Detention: A Multisite Survival Curve Analysis. Am J Public Health 2015; 105: 1372-1378.